

Джузеппе ВЕРДІ

ТРАВІАТА

Опера на чотири дії

Лібрето Франческо Марія Піаве

Український переклад

Максима Рильського

Адаптована до клавіру літературна редакція

Максим Стріха

Дійові особи:

Віолетта Валері – сопрано

Флора Бервуа – мецо-сопрано

Аніна, покоївка Віолетти – сопрано

Альфред Жермон – тенор

Жорж Жермон, його батько – баритон

Гастон, віконт де Летор'єр – тенор

Барон Дюфоль – баритон

Маркіз д'Обіньї – бас

Лікар Гренвіль – бас

Жозеф, слуга Віолетти – тенор

Слуга Флори – бас

Комісіонер – бас

Дами й кавалери, знайомі Віолетти й Флори, матадори, пікадори й цигани, слуги й маски

Діється в Парижі й околицях у 1700 році

I дія

Зала в міському будинку Віолетти

Хор

Час належний минув, опізнились

Ми на вечір...

– У Флори ми грали.

А як граєш – години летять.

Віолетта (йде назустріч)

Флоро, панове, хай ніч нам сіяє!

Всіх вас рада я тут привітатъ.

Наливайте ж ущертъ ви бокали!

Маркіз, Флора

Може, вам це зашкодить?

Віолетта

Нітрохи.

Хай розваги лікують мене,

Душу повнить цілющий бальзам.

Флора та інші

Так, розваги нам тішать життя!

Так, розваги нам тішать життя!

Гастон (входячи з Альфредом)

Ось Альфред де Жермон, любя пані,
У нього ви завжди в пошані.

Заслужив він найкращої слави.

Віолетта

Вельми вдячна, віконтє ласкавий.

Маркіз

Мій Альфреде!

Альфред

Маркізе!

Гастон (до Альфреда)

В цім домі

Лиш кохання і втіхи відомі.

Віолетта

Все готове?

До столу всіх прошу,

Там у розмові утіху дано!

Флора та інші

Ваша правда, турбота зникає,

Як у чарках заграє вино.

Хай всі турботи лягають на дно!

Гастон (до Віолетти)

Наш Альфред вас кохає...

Віолетта

Це жарти?

Гастон

Ви хворіли – бував тут щодня,

Щоб спитати про ваше здоров'я.

Віолетта

Облиште... Я для нього ніщо.

Гастон

О, не зовсім...

Віолетта

Дуже дивно! Та чому? Не збагну я...

Гастон

Так, правда це.

Віолетта (до Альфреда)

Я вдячна без краю!

(до Барона)

Ви, бароне, про мене не дбали...

Барон

І над ним ви вже владу забрали!

Віолетта

Він же прийнятий вперше у мене.

Флора

Мій бароне, перечити годі.

Барон (до Флори)

Він мені неприємний ...

Флора

Чому? Признаюсь, він до серця мені.

Гастон (до Альфреда)

Чому, друже, стоїш у мовчанні?

Маркіз (до Віолетти)

Ви звеселили б його, любя пані!

Віолетта

Буду всім вам, мов Геба...

Альфред (люб'язно)

Хай безсмертя, як їй, шле вам небо!

Флора та інші

Тож пиймо!

За радість життя!

Гастон (до Барона)

Годі бути таким мовчазливим.

Звеселіть нас, бароне мій, співом!

(Барон заперечливо хитає головою. Гастон звертається до Альфреда)

Може, ти?

Віолетта та інші (до Альфреда)

Так-так, застольної!

Альфред

Ні, нема натхнення...

Гастон

Ми вас просимо, друже.

Альфред (до Віолетти)

Вам завгодно?

Віолетта

Так.

Альфред

Так? Ваш слуга!

Маркіз.

Тож увага...

Флора та інші

Ми застольну ждемо!

Альфред

Налиймо, налиймо високі бокали

І вип'єм за щастя безкрає;

Вино нам дає, нам дає насолоду,

Серцям відкриває любов.

Тут в кожній краплі сяє нам

Чудовий образ милий,

Де кубки закипіли,

Кохання там цвіте.

Налиймо, налиймо високі бокали,

Прославмо життя золоте!

Флора та інші

Ах, як тут вино нуртує,

Хай кохання так розцвіте.

Віолетта

В бенкетах веселих забудьмося душею,

Життя проживем без тривоги.

Вічного, знайте, немає нічого,

Марних не треба розмов.

В душі живе не вік любов,

Літа не в нашій волі;

Зів'яне квітка в полі, –

Вже не розквітне знов.

Ловімо, ловімо хвилини солодкі,

Палає доки кров.

Флора та інші

Ах, втішаймося, панове, піснями й чарками,

Вино нам життя прикрашає!

Нехай же веселий бенкет у цім раї

Застане зоря золота!

Віолетта

Життя нам стеле квіти...

Альфред

Не знана поки ще любов.

Віолетта

Не дано всім любити...

Альфред

Той час мені прийшов!

Флора та інші

Ах, втішаймось, панове, піснями й чарками,
Вино нам життя прикрашає!

Нехай же веселий бенкет у цім раї
Застане зоря золота!

Ах, ах, так, зоря золота,

Ах, ах, так, зоря золота!

Так, тішмось, панове, піснями,
піснями й чарками,

Вино нам життя прикрашає!

Нехай же веселий гучний бенкет,
бенкет у цім раї

Застане зоря золота!

Нехай гучний бенкет застане зоря,

Гучний бенкет, так, застане нова зоря!

Флора та інші

Що там?

Віолетта

Хто з вас танцювати бажає?

Флора та інші

Ах, який сюрприз! Ми всі бажаєм!

Віолетта

Часу не гаймо! О, Боже...

(Полотніє й заточується)

Флора та інші

Що з вами?

Віолетта

Стало легше.

Флора та інші

Та що із вами?

Віолетта *(ступуючи кілька кроків)*

Ходімо...

(Змушена сісти)

О, Боже...

Флора та інші

Як, знову? Що? Що з вами?

Що з нею сталось?

Віолетта

Якась знемога в тілі...

Та вас я прошу

Без мене танці почать.

Флора та інші

Ваша тут воля.

(Всі йдуть.)

Залишаються Віолетта та Альфред)

Віолетта

Як зблідла я...

Ви тут?

Альфред

Правду скажіть, краще вже вам?

Віолетта

Вже краще.

Альфред

Так ви уб'єте ваше здоров'я

У цих бенкетах!

Слід вам життя змінити...

Віолетта

Як же я можу?

Альфред

О, коли б стали моєю,

Як побожно, свято я б своє щастя беріг!

Віолетта

Що чую?

Кому ж цікаве життя моє?

Альфред

Хіба ж вас ніхто не кохає?

Віолетта

Ніхто.

Альфред

Я люблю ніжно!

Віолетта *(сміючись)*

Так, справді,

Вашу любов забула я даремно!

Альфред

Смієтесь! Де ж серце ваше?

Віолетта

Моє де серце? Чому ви запитали?

Альфред

Ви б не сміялись,
Коли б серце мали живе.

Віолетта

Отже, це правда?

Альфред

Так, правда щира.

Віолетта

Давно ви мене покохали?

Альфред

Вже рік люблю я.
В той день щасливий побачив я
Образ ясний, прекрасний,
І з того дня незгасно
В серці кохання горить!
Ах, в серці сяє, палає любов свята,
Сила могутня, сила ніжна й чиста;
В серці палає, в серці вогнем горить,
Муки, радість і муки,
Радість і щастя дає воно.

Віолетта

О, коли так, забудьте все,
Думать про мене годі.
Тих почуттів, що в серці в вас,
Анітрохи я не варта.
Ваших страждань не гідна я
І почуття такого.
Забудьте ви про мене,
Забудьте назавжди.

Альфред

Кохання в серці палає,
В серці вогнем горить...

Віолетта

Забудьте ви про мене,
Забудьте назавжди.
Слід позабути, слід позабути любов,
Слід позабути любов!

Альфред

Ах, щастя, щастя безмежне,
Радість у серці моїм живе!
Так, у серці, у серці моїм живе!

Віолетта

Ах, слід позабути любов!

Гастон (з дверей)

Ви тут? Вам не сумно?

Віолетта

О ні, нітрохи...

Гастон

О, коли так, пробачте.

Віолетта

Любов треба забути... Пообіцяйте!

Альфред

Що ж, я корюся... Йду я...

Віолетта

О, ні, стривайте...
Візьміть собі цю квітку.

Альфред

Навіщо?

Віолетта

Щоб повернути.

Альфред

Як скоро?

Віолетта

В той день, коли зів'яне.

Альфред

Творець! То завтра...

Віолетта

Ну, що ж... Хай завтра.

Альфред (беручи квітку)

Даруєте ви щастя...

Віолетта

Ви знову про кохання?

Альфред

О, як я вас кохаю,
Палає серце у вогні!

Віолетта

Кохас...

Альфред
 Даруєте ви щастя...

Віолетта
 Ви знову про кохання?

Альфред
 О, як я вас кохаю,
 Палає серце у вогні!

Віолетта
 Кохає...
 Вже йдете?

Альфред
 Йду вже.

Віолетта
 До завтра...

Альфред *(повертаючись і цілуючи їй руку)*
 Щасливий я!

Віолетта і Альфред
 Прощайте... До завтра.

Флора та інші *(повертаючись після танців)*
 З неба глянула Аврора,
 З вами час нам попрощатись.
 Ми забудемо не скоро
 Про бенкет, що збував кров.
 З неба глянула Аврора,
 Час розходитись прийшов.
 Несемо ми вам, синьоро,
 Нашу вдячність і любов.
 Час уже всім нам збиратись,
 Вранішній звучить хорал.
 Треба сил нових набратись,
 Завтра знову жде нас бал!
 Ах, завтра жде веселий бал!
 Треба свіжих сил набратись,
 Завтра жде веселий бал!
(Всі йдуть)

Віолетта
 Як дивно, як дивно!
 Ще в серці слова його лунають!
 Невже віщує горе його зізнання?
 Що хвилює, що так мене тривожить?
 Не знала почуття такого...
 О, радість кохати щиро
 І викликати кохання...

О, невже позабуду
 Для втіх пустих і марних
 Це щастя раю?

Невже це він в легкому сні,
 І в шумі дня гучного,
 І в шумі дня гучного,
 Немов зоря, сів мені,
 І рвалась я до нього,
 І рвалась я до нього?
 Він любить ніжно так мене,
 Хоч люди зневажали,
 І серце запалало
 В незнамому вогні!
 В серці палає, палає любов свята,
 Пристрастю ніжною світ весь вона сповняє,
 В серці палає, в серці горить любов,
 Щастя, щастя безмежне в душі моїй.
 Святе кохання в душі моїй.

(Задумується)

Безумство, безумство!
 Навіщо марні мрії?
 Я, одинока, бідна і позабута,
 В пустелі цій страшній, велелюдній,
 Що зуть її Парижем,
 Чи можу я про щастя марить?
 Бенкети, веселощі без краю, –
 Моя мета земна! Так! Так!

Безтурботно, вільно жити,
 Насолод зривати квіти,
 Не страждати, не любити –
 Ось одна мета моя.
 День проходить, день проминає,
 День, як пташка, пролітає!
 Пінна чара закипає,
 І турбот не відаю я!
 І турбот, і турбот не відаю я!
 Так! Так! Так!
 Ах! Що чую?

Альфред
 Ах, любові світ весь сповняє
 Сила могутня, сила ніжна і чиста.
 В серці палає, в серці горить любов.
 Муки, радість і муки,
 Щастя безмежне дає мені.

Віолетта
 Безумство! Безумство! Це – сон!
 Так! Так! Так!

Безтурботно, вільно жити,
Насолод зривати квіти,
Не страждати, не любити –
Ось одна мета моя.
День проходить, день проминає,
День, як пташка, пролітає!
Пінна чара закипає,
І турбот, і турбот не відаю я!

Альфред
Пристрастю ніжною в серці горить любов,
Пристрастю ніжною в серці горить любов.

Віолетта
І турбот не відаю я!
(Завіса)

II Дія

Заміський будинок Віолетти під Парижем

Альфред
Лиш біля неї знаходжу я відряду...
Минає третій місяць, відколи Віолетта
Покинула без жалю дозвілля,
Розкоші бучні ті,
Свята, де царювати звикла,
Де бачила рабів краси своєї...
Тепер зі мною,
Спокійна і щаслива,
Для мене забула все.
Я біля неї відроджуюсь душею.
І під чарами дивного кохання
Я легко забуваю все, що минуло.

Мир принесла душі моїй,
Бурі приспала в серці,
Все щастя, знаю, тільки в ній,
Лиш в неї я знайшов рай земний.
Ти лиш сказала: буду жить
Для тебе, тебе завжди кохать!
І з того дня забув я все,
І радість, безмежна радість в моїй душі!
Ти лиш сказала: над усе
Навік тебе люблю, так, так.
І з того дня забув я все,
І радість, безмежна радість в душі живе!
Я все забув, я все забув для тебе,
Забув я світ увесь,
І з того дня побачив рай,
Побачив тихий рай!
(Швидко входить Аніна).
Аніно, відкіля ти?

Аніна
Я з Парижу...

Альфред
Тебе послали?

Аніна
Пані посилала.

Альфред
Навіщо?

Аніна
Продати коні й екіпаж веліла пані...

Альфред
Що я чую?

Аніна
Бо ті для пані
Видатки завеликі...

Альфред
І ти мовчала?

Аніна
Мовчать веліла пані.

Альфред
Веліла?
Скільки ж потрібно?

Аніна
Тисячу луїдорів.

Альфред
Добуду, в Париж поїду!
Про цю розмову щоб пані не дізналась!
Я сам зроблю для неї все, що треба!

(Іде. Входить Віолетта)

Віолетта
Альфред де?

Аніна
Пан щойно в Париж поїхав.

Віолетта
Що він казав?

Аніна
Велів пан вам сказати:
Буде надвечір.

Віолетта

Як дивно!

Жозеф (подаючи лист).

Це вам.

Віолетта

Подай.

Повірений у справах прибуде, –

Клич негайно.

Ха, ха!

Відкрила Флора мій притулок,

І кличе сьогодні танцювати...

Даремно буде ждать!

Жозеф

Там пан приїхав.

Віолетта

Його вже чекаю.

(Входить Жорж Жермон)

Жермон

Я бачу пані Валері?

Віолетта

Так, пане.

Жермон

Альфреда батько перед вами.

Віолетта

Ви?

Жермон

Прийшов спасти я сина!

Через вас він загине.

Віолетта

Я, пам'ятайте, жінка, й тут господаря.

Як піду, буде краще і вам, і мені.

Жермон

Манери тільки...

Віолетта

Ви помилились, вірте.

Жермон

Хоче він все майно вам віддати...

Віолетта

Не прийму дарунка... Це знає він...

Жермон

А ця ось розкіш?..

Віолетта (подаючи йому папір)

Для всіх це таємниця...

Та ви читайте...

Жермон

Як, що я бачу?!

Цей маєток готові ви продати?

Ах, як важко забути про минуле!

Віолетта

Його немає...

Люблю Альфреда, любов моя міцна.

Це – моїм гріхам спокута!

Жермон

Ці почуття шляхетні!

Віолетта

О, як приємно слова такі почути...

Жермон

До вас звертаюсь,

У вас я прошу жертви.

Віолетта

О, ні... Замокніть...

Ви щось страшне попросите у мене?

Відчувала... Прийшли ви

Щастя моє убити!

Жермон

Альфредів батько благає

Про майбутнє двох дітей коханих...

Віолетта

Я заважаю?

Жермон

Так.

Небо послало ангела,

Милу дочку єдину;

Час надійшов звивать гніздо,

Шукать собі дружину.

Стрівся закоханий вже юнак,

Він її любить ревно;

Та заручитись їм не дасть

Альфредів цей зв'язок непевний!

Не оберніть у терен ви

Трояндовий вінець,

І серце те незаймане

Не знищить нанівець...

Ах, ваше серце зробить те, що бідний
Просить за дочку отець!

Віолетта

Ах, річ ясна, з Альфредом тимчасово
Я мушу розлучитись.
Ця розлука... буде сумна... та...

Жермон

Не того прошу я!

Віолетта

Боже, та що ж потрібно?
Невже не досить?

Жермон

Ні, не досить!

Віолетта

Невже навек нам треба розійтись?

Жермон

Навіки!

Віолетта

О, жах! О, ні! О, ні!
Знайте: вперше і востаннє
Я відчула пал кохання.
Знайте: в світі я донині
Проживала в самотині.
І Альфред заприсягнувся,
Що я друга в нім знайду.
Знайте, знайте, тяжко хвора,
Я в могилу ляжу скоро...
Бачу смерті руку ворожу,
Розлучитись я не можу.
Це така жорстока мука –
З милим другом вік розлука;
Краще умру, краще я тепер умру!
Так, краще я тепер умру!

Жермон

Тяжка це справді жертва.
Та прошу вас почути мене.
Така прекрасна і юна ви...
Хтось інший...

Віолетта

О ні, доволі. Неможливо це...
Альфреда люблю безтямно!

Жермон

Так зараз...
Та чи завтра буде вірний вам?

Віолетта

О Боже !

Жермон

Пролинуть дні щасливі,
Тоді що з вами буде?
Ось ви про що подумайте:
Він скоро вас забуде!
Надії покладати вам
На цей союз не треба;
Благословення вам не дасть
На це святее небо!

Віолетта

Це правда, це правда...

Жермон

Нехай навек розвіється
Ота чарівна мрія.
Нещасним батьку й дітям
Поверніть ви надію!
Віолетто, ви подумайте,
Ще маєте ви час,
Поради жду від вас;
Так, я поради жду, я жду від вас,
За це сам Бог вас тоді благословить!

Віолетта

Так! Для нещасної в мить, як упала,
Звестись надії навіки не стало.

Жермон

Сім'ю мою врятуйте!

Віолетта

Небо падіння те людям прощає;
Та серця людського вік не вблагать.

Жермон

Станьте ви ангелом для нас...
Станьте, станьте ви ангелом для нас!

Віолетта

О, чи узнаєш ти, чиста, прекрасна,
Що я життя віддам за твоє щастя?
Раз у житті сяйнув,
Один лиш сяйнув мені промінь,
Той промінь тобі я віддам,
І умру, і умру...

Жермон

Плачте, плачте, стане вам легше,
Плачте, плачте, плачте.
Жертва, я знаю, ця жертва – нелегка.

Знаю, як важко вам буде розстатись;
 Хай вас наснажать сльози страждання,
 І ваше серце здолає усе,
 Так, здолає усе!

Віолетта

Ви доньці вашій, юній і чистій,
 Все розкажіть, як я страждала...
 Все розкажіть ви їй,
 Як в жертву любов принесла я...

Жермон

Жертва ця шляхетна,
 Жертва ця шляхетна,
 Знаю, як тяжко вам буде розстатись...

Віолетта

Щастя той промінь тобі я віддам,
 І умру, і умру.

Віолетта

Що ж робити?

Жермон

Розлюбили, скажете.

Віолетта

Не повірить він.

Жермон

Поїдьте!

Віолетта

Мене він знайде.

Жермон

Тоді...

Віолетта

Як доню, мене ви обійміть,
 І сили я знайду.
 Повернеться до вас він,
 Але сумний надміру...
 Готові будьте зцілити його страждання.

Жермон

Що рішили?

Віолетта

Від вас печальний намір я приховую.

Жермон

Щире серце!

Що для вас зробити можу?
 О, чим зараджу? О добре серце!

Віолетта

Помру! Помру, та пам'ятайте ви мою,
 Молю, не проклинайте;
 Про всі страждання цих хвилин
 Альфреду передайте!

Жермон

О, благородне серце!
 Щасливо жить вам треба;
 За всі страждання й муки вам
 Щедро віддячить небо.

Віолетта

Альфреду передайте,
 Що жертва ця з кохання;
 Що лиш його кохала я,
 Відкрийте ви йому.

Жермон

Пишатись можна буде вам
 Цим вчинком благородним.
 І за шляхетну жертву цю
 Сам Бог віддячить вам!
 Так! Так! Так!

Віолетта

Нехай мій любий знає,
 Що жертва ця з кохання...
 Я буду вік його кохати...

Жермон

І за шляхетну жертву цю
 Сам Бог віддячить вам!

Віолетта

Сюди ідуть, скоріше!

Жермон

Я вдячний вам всім серцем.

Віолетта

Ідіть же!
 Нам не зустрітись більше!
 (Обіймаються)

Віолетта і Жермон

Дай Бог вам щастя!
 Прощайте!
 Прощайте!

Віолетта

Йому перекажіть ви,
Що жертва ця з кохання.
Прощайте!

Віолетта і Жермон

Дай Бог вам щастя!
Прощайте!
(*Жермон іде*)

Віолетта

О, Боже, дай сили!
(*Сідає ї пише. Потім дзвонить у дзвіночок*)

Аніна

Мене ви звали?

Віолетта

Так. Цього листа віддай барону...
Ні слова, та скоріше.
Що написати Альфреду?
Що сказати, де взяти сили?
(*Пише знов. З'являється Альфред. Помітивши його, Віолетта похапцем ховає лист*)

Альфред

Що це?

Віолетта

Альфред...

Альфред

Ти писала?

Віолетта

Так... Ні...

Альфред

Що за тривога. Кому писала?

Віолетта

Тобі.

Альфред

Дай прочитати.

Віолетта

Краще потім...

Альфред

Пробач, кохана, душа моя в тривозі.

Віолетта

Чому?

Альфред

Батько мій приїхав.

Віолетта

Ви стрічались?

Альфред

О ні, листа суворого лишив він.
Та як побачить тебе, то враз полюбить.

Віолетта

Боюсь я з ним зустрітись,
Не знаю, як прийняти...
Заховаюсь, чи кинусь я йому до ніг
З мольбою нам усе простить.
Щасливі будемо з тобою...
Мене ж ти любиш, ти любиш. Альфреде,
Це правда?
Ти любиш Альфреде, правда ж, любиш?

Альфред

Всім серцем!
Чом ти плачеш?

Віолетта

Я хочу виплакати всі сльози...
Я вже спокійна...
Ти бачиш, я не плачу,
Поглянь, я посміхаюсь...
Я спокійна.
Тут ми вдвох будемо жити,
З тобою вічно, вічно будемо ми любити!
О, вірний будь мені,
Люби мене, як я люблю...

Віолетта і Альфред

О, так люби мене,
Як я тебе кохаю...

Віолетта

Прощай же!
(*Вибігає*)

Альфред

Це щире серце живе коханням.
Вже пізно, певно, батька
Сьогодні не побачу.

Жозеф

Пані вже немає.
Щойно у кареті вона поїхала шляхом до Пари-
жу...
Аніна дім покинула раніше.

Альфред
Так-так, я знаю.

Жозеф *(виходячи)*
Що це значить?

Альфред
Усе майно скоріше вона продати хоче,
Та Аніна втримає її.
Я з саду чую кроки.
Хто там?

Комісіонер
Ви мосьє Жермон?

Альфред
Він самий.

Комісіонер
Неподалік від дому в путі зустрів я даму,
Передала листа вам.
(Подає листа і виходить)

Альфред
Від Віолетти!
Що так мене хвилює?
То вона кличе, мабуть, мене до себе...
Як страшно!
Мій Бог, сміліше...
“Альфреде, коли листа цього одержиш...”
Ах!!!
(З'являється Жермон)
О, мій батько!

Жермон
Мій сину!
Як ти страждаєш!
Забудь все горе, згадай про честь родини,
Про славу давню!
Занедбав ти рідний край,
Де минув дитинства рай,
Ясне лоно чистих днів,
Славний рід своїх батьків.
Кличуть знов тебе поля,
Твій Прованс, твоя земля,
Синє море, тихий гай,
Де забудеш свій відчай.
Там, де сонце золоте,
Серце знову розцвіте.
Де немає мук борні,
Там воскреснуть любі дні.
О, там знову любі дні

Ти зустрінеш в тишині...
Мене сам Бог, сам Бог привів, сам Бог привів!
Скільки горя я зазнав,
Як без тебе я страждав,
Марно дні мої текли,
Все було в обіймах мли.
Як на лоні рідних нив
За тобою я тужив,
Вся земля була німа,
Рідний дім укрила тьма.
Та минув печалі час,
Знов прибудеш ти до нас.
І надія осяйна
Знов у серці вирина.
Так, пройшов печалі час,
Знову повернешся до нас...
Мене сам Бог, сам Бог привів, сам Бог привів!

Не протився батьковій волі!

Альфред
Ах! Вона у Флори!
Та за честь свою я відплачу!

Жермон
Що кажеш? Отямся!
(Завіса)

III дія

Галерея в будинку Флори

Флора
Наш бал сьогодні з маскарадом,
Віконт усім керує.
Віолетту з Альфредом також я жду.

Маркіз
А новину ви чули?
Віолетта з Альфредом розійшлися.

Флора і Лікар
Чи правда?

Маркіз
Так, вона приїде з бароном!

Лікар Гренвіль
Ще вчора бачив їх...
Здавалося, щасливі.

Флора
Мовчїть-но. Ідуть вже.
Це ж бо наші гості.

Хор

Хто долю знати хоче,
Циганкам руку дайте.
Ви нас не проминайте,
Ми все розкажем вам.
Було що і що буде,
Було що й буде,
Усі думки таємні,
Думки всі потаємні,
Свідчення всі темні
Давно відомі нам.
Усі думки таємні,
Думки всі потаємні,
Свідчення всі темні
Давно відомі нам.
Погляньмо!
Ви, синьйоро,
Суперниць ваших бійтесь.
Маркізе, ви не крийтеся,
Ви трохи вітрогон.

Флора

Уміє мстити Флора,
Ви маєте це знати!

Маркіз

Одну лиш вас кохати –
Такий мені закон!

Флора

Міняє вовк личину,
Натура ж залишилась.
Маркізе, бійтесь гніву
Великого мого!
Так, бійтесь гніву лютого мого!

Лікар Гренвіль та інші

Панове, є причина
Завдати серцю рани?
Допоки сили стане –
Втішайтесь життям!

Флора та інші

І справді, не годиться
Завдати серцю рани.
Допоки сили стане –
Втішаймося життям.
Допоки сили стане –
Втішаймося життям!

Хор іспанських матадорів

Ми з Мадриду швидкі матадори,
Ми вбивали биків цілі гори.

Ми – герої арени преславні,
Знаєм всякі пригоди ми давні.
Про одну з них, як хочете знати,
Нам, синьйора, велить розказати.

Флора, хор

Про історію чудову
Розкажіть ви нам скоріше!

Гастон

Тож увага!

Хор матадорів

Андалузка вередлива
У такий пішла заклад:
“Ставлю серце, хто щасливо
П’ять биків уб’є підряд”.
Матадор Пікільйо бравий
Не вагавсь, і в мить одну
Він у долі виграв славу
І красуню чарівну.

Флора та інші

Браво, браво матадору,
Він був справжній молодець,
За відвагу і за славу
Взяв з красунею вінець!
Слава й честь тому герою,
Що любов завоював;
Що красуні серце з бою
Переможно він узяв!
Бо красуню вередливу
Подола звитяги лет;
Але тут не місце бою,
В нас веселий тут бенкет!
Дайте ж карти, ми поглянем,
В картах щастя хто знайде,
Стане хто обранцем долі
І кого удача жде!

(З’являється Альфред)

Флора

Альфреде, ви?

Альфред

Так, я з вами...

Флора

Де ж Віолетта?

Альфред

Я не знаю.

Флора та інші

Ось так байдужість, браво!
Ну, можна й гру почать.

(З'являється Віолетта з бароном)

Флора

О, вельми ждана госте...

Віолетта

Люб'язно так ви звали.

Флора

Радість яка, бароне!
Чим я віддячить маю?

Барон *(до Віолетти)*

Альфред Жермон, он, погляньте!

Віолетта

О Боже правий! Я бачу.

Барон

До нього не підходьте,
І з ним не розмовляйте.
Я вас прошу, ані слова.

Віолетта

О, нащо прийшла сюди я?
О, Боже мій, пожалій мене!

Флора

Сядь, розкажи, мій друже,
Що сталося між вами?
(Віолетта тихо розмовляє з Флорою)

Альфред

Четвірка!

Гастон

Ти виграв знову!

Альфред

Нещасному в коханні
Щастить, однак, у картах...

Гастон та інші

Він переможець завжди.

Альфред

Усіх здолаю нині.
І, золота набравши,
Жить між полів вернуся
Веселий і щасливий.

Флора

Один?

Альфред

Ні... ні... З тою,
Любити що клялася,
І клятву зламала.

Віолетта

О, Боже!

Гастон *(Альфреду)*

Де милосердя?

Барон

Жермон!

Віолетта *(до Барона)*

Мовчіть, я вас благаю.

Альфред

Бароне, ви до мене?

Барон

Ви так щасливо грали,
Зі мною грать не проти?

Альфред

Так, виклик ваш приймаю.

Віолетта

Що робити, знемагаю!
О, Боже мій, пожалій мене!

Барон

Сто луїдорів праворуч.

Альфред

Ставлю сто ліворуч...

Гастон

П'ятірка... Десятка... Все ваше.

Барон

Удвоє?

Альфред

Гаразд, удвоє!

Гастон

Четвірка... І сімка...
Лікар та інші
І знову!

Альфред

Я переможець знову!

Гастон

От так щастить, Жермоне,
Улюбленець ви долі!

Флора (до Віолетти)

Ваше життя на дачі
Барон оплатить, видно?

Альфред (до Барона)

Не проти ще?

Слуга

На стіл накрито.

Флора

Прошу вас!

Гастон та інші

Ходімо, ходім.

Віолетта

Що я вдію, знемагаю!
О, Боже мій, пожалій мене.

Альфред (до Барона)

Бажаєте ще грати?...

Барон

Тепер це неможливо.
Сквитаюсь іншим разом я.

Альфред

Як тільки пан захоче.

Барон

Про це скажу вам
Згодом...

Альфред

До послуг ваших завжди.
Ходім.

Барон

Ходім.
(Виходять)

Віолетта

Хочу мати з ним розмову,
Та чи прийде сюди він знову?
Прийде він... З його злобою
Я боротимусь мольбою!
(Вбігає Альфред)

Альфред

Що сказати ви бажали?

Віолетта

Щоб ви швидше від'їжджали!
В небезпечній цій пригоді...

Альфред

Розумію! Годі, годі!
Боягузом я вам здався...

Віолетта

О, ні, неправда...

Альфред

Чом страх цей взявся?

Віолетта

Гнів барона – річ жахлива...

Альфред

На дуелі смерть можлива...
Вас моя лякає вправність?
Як мене не зрадить шпага,
Ваш барон, ваш друг, загине.
Ось від чого ваші сльози!

Віолетта

Але ж він убить вас може!
Хто прознає вирок долі,
Що кому вона готує?

Альфред

Ви про мене? Що я чую!

Віолетта

Від'їжджайте, я вас благаю!

Альфред

Коли зможеш дати клятву,
Що підеш ти знов зі мною –
Я тоді зречусь двобою.

Віолетта

О, ні! Не можу...

Альфред

Ти не можеш?!

Віолетта

Тепер для чого нам нещирість...
Не ятримо серця рани...
Неможливо нам стрічатись:
Я клялась, я присягала...

Альфред

Кому? Хто ж то вирвав клятву?

Віолетта

Хто на неї право має.

Альфред

Це Дюфоль?..

Віолетта (зі страшним зусиллям)

Так.

Альфред

Його кохаєш?

Віолетта

Його... кохаю...

Альфред

До мене всі!

Флора та інші

Хто нас кликав?

Що тут сталось?..

Альфред

Всім вам панна ця знайома?

Флора та інші

Як, Віолетта?

Альфред

Що вчинила, вам відомо?

Віолетта

Замовкніть!

Флора та інші

Ні!

Альфред

Жінка оця своє добро

Стратила все на мене.

Від неї, підло і низько так,

Я все приймав, мерзенний.

Та ще не пізно; маю час

Змити ганебні плями!

Я перед всіма вами,

Я перед всіма вами

Борг їй повертаю,

Я їй за все плачу!

(Кидає до ніг Віолетти гроші)

Гастон та інші

Скривдив ти жінку, себе вкрив ганьбою!

Затаврували тебе ми клятьбою!

Хто їй насміливсь завдати образу,

Тому зневага наша й прокльон!

Геть, геть, геть з очей!

Геть, геть, геть з очей!

Геть, геть, геть з очей!

(Входить Жермон)

Жермон

Хто тут насміливсь ганебним вчинком

Образить тяжко нещасну жінку?

Невже, Альфред мій, я втратив сина?

Тяжка, тяжка провина– ганебний вчинок твій!

Невже, Альфред мій, я втратив сина?

Тяжка провина!

Знай, що ганебний вчинок оцей.

Альфред

О, що зробив я?! Думати мука!

Ревність пекельна, з нею розлука

Рвуть мені серце, розум не діє...

Втратив надію я щастя вернуть.

Чом не утік я гоїти рани,

Нащо вернувся, злобою гнаний?

Те, що я вилив гнів на нещасну,

Буде всякчасно мучить мене.

Флора та інші

О, заспокойся і сліз не лий,

Ми співчуваєм біді твоїй!

Ми всі з тобою в прикру годину,

Тож сліз даремно,

Бідна, не лий!

Жермон (на тлі хору)

Знаю один я, як дуже

Любить вона і як люто страждає.

Знаю, як палко любить Альфреда,

Та я, жорстокий, правду таю.

Альфред (на тлі хору)

Що вдіяв! Ганьба! О, що я вдіяв!

Страшно й подумать...

Мені прощення більше нема.

Барон (тихо Альфреду, на тлі хору)

За ту тяжку образу, що ви вчинили,

Тільки зневагу ви заслужили.

Не тільки панні, то всім нам образа.

Пиху зіб'ю вам! На поєдинок

За ваш учинок виклик ось вам!

Віолетта

Альфреде, милий, коли б у слові
Душа могла віддати весь пал любові!
О, ти не знаєш про серця рани,
Що ти, коханий, мені їх завдав.

Флора та інші

Бідна, сльози не лий
Кожен з нас – це друг твій!

Альфред

Непрощений гріх мій!
В моєму серці – докір страшний.

Жермон

Один я знаю, як палко любить,
Та мушу мовчати.

Барон

Вам доведеться прийняти виклик!
Я мушу вам відомстити за все.

Віолетта

Та день настане, і ти побачиш
Несправедливість свого докору.
Тоді від жалю хай Бог спасе
І від докорів сумління;
Хай Бог від муки спасе!

Альфред

О, що зробив я?! Думати мука!
Ревність пекельна, з нею розлука
Рвуть мені серце, розум не діє...
Втратив надію я щастя вернуть.
Чом не утік я гоїти рани,
Нащо вернувся, злобою гнаний?
Те, що я вилив гнів на нещасну,
Буде всякчасно мучить мене.

Жермон

О, я жорстокий! Правду таю!

Флора та інші

О, заспокойся, і сліз не лий,
Ми співчуваєм біді твоїй!
Ми всі з тобою в прикру годину,
Тож сліз даремно
Бідна, не лий!
Кожен з нас – це друг твій!
Друг твій! Друг твій!

(Завіса)

IV дія

Спальна кімната Віолетти

*(Хвора Віолетта в ліжку,
Аніна закуняла на стільці поруч)*

Віолетта

Аніно?

Аніна

Що вам, пані?

Віолетта

Заснула? Бідолашна!

Аніна

Так, вибачайте...

Віолетта

Дай води, Аніно.
Скажи, чи скоро ранок?

Аніна

День надворі.

Віолетта

Відхили скоріш фіранки.

Аніна

Ось і лікар Гренвіль.

Віолетта

Мій добрий друже!
Допоможи підвестись.
(Хоче підвестися, але знову падає на подушки)
Добра душа... Мене ви не забули...

Лікар *(рахуючи пульс)*

Так... Легше вам сьогодні?

Віолетта

Тіло страждає, а душа спокійна.
Абат благочестивий мене утішив.
Від мук житейських серце гоїть чиста віра.

Лікар

А як ви спали?

Віолетта

Ніч спала я спокійно.

Лікар

Надію майте...
Вернеться вже скоро здоров'я ваше...

Віолетта

Ах, це свята неправда.
 Задля мого спокою...

Лікар

Прошайте, ще загляну.

Віолетта

Не забувайте!

Аніна (до лікаря)

Що в неї, пане?

Лікар

На жаль, тяжкі сухоти:
 Їй жить недовго.
 (*Йде*)

Аніна (до Віолетти)

Тож легше вам?

Віолетта

Сьогодні, певно, свято?

Аніна

Народ увесь радіє –
 День карнавалу.

Віолетта

Та серед того шуму
 Нам не чути стогону бідолашних.
 Скільки грошей у нас лишилось?

Аніна

Двадцять луїдорів.

Віолетта

Десять із них мерщій роздай на бідних.

Аніна

Що ж нам лишиться, пані?

Віолетта

Ах, досить з мене й того...
 Розшукай-но листи мої.

Аніна

А ви?

Віолетта

Мерщій іди. Не трать даремно часу.
 (*Аніна йде. Віолетта читає*)
 “Додержали ви слова...
 Дуель відбулася...”

Барон поранений, та легко.

Альфред в чужих краях.

Він знає правду...

Йому все розповів я.

У вас він скоро благатиме прощення.

Я також. Лікуйтесь. Жорж Жермон”.

Ох, пізно! Чекала я так довго,

Та, на жаль, даремно.

Як я змінилась !

Любий доктор радить віри не втрачати...

На цю недугу, на жаль, немає ради.

Прошайте довіку, прекрасні надії.

Зів’яне троянда, як буря повіє.

Альфред мій коханий не вернеться знову...

Життя, що згасає, умре без любові.

Все зникло... Прошло...

Ах, Боже великий, надії немає.

Прости, милосердний, що грішно жила я!

Ах, де ти, де ти, життя моє, де ти, життя...

Хор (за вікнами)

Панові свята дорогу ми встелим!

Весь він повитий квітками і хмелем.

Цар карнавалу йде там рогатий!

Сурмами, флейтами нумо вітати!

Парижани, всі єднайтесь,

На тріумф бика збирайтесь,

На тріумф бика збирайтесь,

На тріумф бика збирайтесь!

В Азії, в Африці кращих немає,

Кожен, хто бачить його, прославляє.

Маски веселі, збігайтесь гуртами,

Стріньмо усі його танцем, піснями.

Парижани, всі єднайтесь.

На тріумф бика збирайтесь,

На тріумф бика збирайтесь,

На тріумф бика збирайтесь!

Панові свята дорогу ми встелим!

Весь він повитий квітками і хмелем.

Панові свята ми шлях весь устелим.

Слава, слава, слава!

Аніна

Ах, пані...

Віолетта

Що там сталося?

Аніна

Признайтесь, чи правда
 Вам сьогодні легше?

Віолетта

Так, а що?

Аніна

Я благаю, не хвилюйтесь...

Віолетта

Ах, говори ж-бо.

Аніна

Пані, вам сьогодні
Радість випала неждана.

Віолетта

Що ти кажеш?! Радість?

Аніна

Так, мила пані.

Віолетта

Альфред мій вернись до мене?
(*Аніна ствердно киває*)
Прийшов він нарешті! Ах, де він?
(*Вбігає Альфред, Віолетта кидається до нього*)
О, мій Альфреде, мій коханий,
Знов ти тут, о радість!

Альфред

О, Віолетто, кохана,
Знову я з тобою, радість!
Я тяжко винен... Усе я знаю...

Віолетта

Ти повернувся, я все прощаю!

Альфред

Тебе кохаю я! Люблю без краю!
Без тебе жити не маю сили.

Віолетта

Ти повернувся, життя розквітло,
Усе забуто, журбі кінець!

Альфред

Та скільки горя тобі завдали, -
В тім винні я і мій отець!

Віолетта

Людська неправда нас розлучила,
Але тепер забудьмо все.

Альфред

Тепер ні демон, ні людина
Не розлучать нас ніколи знов...

Віолетта

Тепер ні демон, ні людина
Не розлучать нас...

Альфред

Минуло все!

Віолетта

Минуло все! О, так!
Вже не розлучать нас повік.

Альфред

Кинем Париж ми, де так страждали,
Де все минуло повне печалі.
Знову повернеться радість колишня,
В краю далекім забудем все.
Там знову радість нам усміхнеться,
Людська зневага забуде нас.

Віолетта

Париж покинем, де так страждали,
Де нам судилися тяжкі печалі.
Моє здоров'я повернеться скоро
В краю далекім в той любий час.
Там знову радість нам усміхнеться,
Людська зневага забуде нас.

Віолетта й Альфред

Кинем Париж ми, де так страждали,
Де все минуло повне печалі...
Там знову радість нам усміхнеться,
Людська зневага забуде нас.

Віолетта

Ах, стривай...
До церкви разом ходімо,
Молитву вдячну Богу пошлемо...
(*Заточується*)

Альфред

О, як ти зблідла!

Віолетта

Це все минеться...
Та ж сам ти знаєш, що душу радість,
Так, як і горе, завжди хвилює...
(*Знесилена, падає в крісло*)

Альфред

О, Боже, Віолетто!

Віолетта

Ти не жахайся, це тільки втома...
Швидко минеться... Бачиш, сміюся...

Альфред (*у відчай*)
 Жорстока доля!

Віолетта
 Минулось...
 Аніно! Дай одягтися.

Альфред
 Стривай же, Віолетто...

Віолетта (*підводячись*)
 Ні, так я хочу...
 (*Аніна дає плаття, яке Віолетта намагається одягти*)
 О, Боже, несила!

Альфред
 Небо, що я бачу!
 Гренвілія швидше!

Віолетта (*до Аніни*)
 Ах, маєш ти йому сказати,
 Що повернувся Альфред мій знову!
 Що знову жити я жадаю,
 Прагну жити для кохання...
 Та як твоєї вірності сила
 Не порятує, то жде могила.

Як гірко, страшно умирать,
 Коли так день сіяє,
 Коли від довгих, тяжких мук
 Знов серце оживає.
 На мить розвіялася тьма,
 І знову все затьмилось.
 Навіщо ж серце билось...
 Ах! Надії вже нема!

Альфред
 Мій друже, сльози осуши,
 Не край себе журбою!
 Геть думи чорні ти жени,
 Бо знову ми з тобою.
 Черга тепер щасливим дням,
 Минули дні розлуки.
 За всі колишні муки
 Дасть небо щастя нам!

Віолетта
 Як гірко, страшно умирать,
 коли так день сіяє...
 Пройшло моє життя, надії вже нема.
 Я знаю, це – вже смерть моя!

Альфред
 Ах, Віолетто,
 Як серце крає журба твоя!

(*З'являються Жермон та Лікар Гренвіль*)

Жермон
 О, Віолетто!

Віолетта
 Ах, це ви?

Альфред
 Мій батьку...

Віолетта
 Я не забута!

Жермон
 Я дотримав слова,
 Прийшов, щоб ніжно вас обнять,
 Як доню, доню рідну!

Віолетта
 Ох, жаль, ви запізнались!
 Та я вам дуже вдячна...
 (*До Лікаря*)
 Гренвілю, гляньте:
 Я умру в обіймах,
 Того, хто наймиліший.

Жермон
 Що я чую! О, небо! Невже?

Альфред
 Чи бачиш ти, мій батьку?

Жермон
 Як тяжко крає серце той біль,
 І як йому зарадить?
 Наче громом, убиває кожнеє слово...
 Я тепер розумію все зло, що вдіяв
 Я їй, нещасній...

Віолетта
 До мене ближче, коханий...
 О, мій Альфреде...
 Ти мій портрет візьми собі,
 Як знак, що в дні останні
 Усе своє кохання
 Принесла я тобі.

Альфред

Не говори про смерть мені!
Душа тремтить від болю.
Ти не умреш, чи разом
Заснемо ми з тобою
В могильній глибині...

Віолетта

Як у душі твоїй любов
Чистим промінням засяє знов,
Дівчину знайдеш кохання, –
Святого шлюб
Не уникай, молю.
Дівчині тій портрета
Ти передай мого,
Скажи, що в час останній
Я щастя бажала вам.

Жермон

Допоки сльози є в очах,
Їх за тобою буду лити я.
Знайдеш ти, вірю, в небесах
Собі відраду, блаженства рай...
В далекім, кращім світі
Відраду ти знайдеш!
На світле лоно зове Господь...

Лікар Гренвіль та Аніна

Ах, там знайдеш, знайдеш ти в небесах,
Так, так, блаженства рай.
Відраду там знайдеш!
На світле лоно зве тебе Господь...

Альфред

О Боже мій,
Невже це смерть твоя прийшла?
О, небеса... Ні, ні, не вірю я...
В могилу краще я зйду...
Візьми мене туди!

Віолетта

Дівчині тій портрета
Ти передай мого,
Скажи, що в час останній
Я щастя бажала вам.

(Здивовано говорить)

Як дивно...

Всі

Що?

Віолетта

Минуло все, стих мій біль,
Всім стражданням... кінець...
Незнані... Чудові... радощі
Відкрилися мені...
Ах, і знов, знов... життя мені сіяє...
О, радість!..
(Падає мертва)

Аніна, Жермон, Лікар

О Небо! Смерть...

Альфред

Віолетта!

Аніна, Жермон

Чи вже всьому кінець?

Лікар Гренвіль (узятий пульс)

Умерла!

Аніна, Альфред, Жермон

Який це жах!

(Завіса)

Наші автори:

Оксана Палій, театрознавець (Львів).

Юлія Щукіна, театрознавець (Харків).

Ірина Мелешкіна, театрознавець (Київ).

Василь Галатенко, педагог, журналіст, краєзнавець (Гнідин, Білоцерківський р-н Київської обл.).

Майя Гарбузюк, кандидат мистецтвознавства, доцент (Львів).

Олександр Ковшун, режисер (Харків).

Ірина Ліпська, театрознавець (Львів).

Анджей Северин, актор (Варшава, Польща).

Дмитро Чиборак, народний артист України, режисер (Коломия).

Світлана Максименко, кандидат мистецтвознавства (Львів).

Сергій Васильєв, заслужений діяч мистецтв України, доцент, театрознавець (Київ).

Сергій Брижань, заслужений діяч мистецтв України, режисер (Хмельницький).

Ірина Уварова, кандидат мистецтвознавства, сценарист, режисер (Москва, РФ).

Ада Сапюлькіна, театрознавець (Київ).

Уляна Рой, театрознавець (Львів).

Олег Стефан, лавреат Національної премії ім. Т. Шевченка, актор (Львів).

Марта Мікула, театральний менеджер, критик (Щецін, Польща).

Джек Кловвер, студент Оксфордського університету, драматург і режисер (Оксфорд, Велика Британія).

Ярослав Грушецький, кандидат мистецтвознавства, режисер (Черкаси).

Анастасія Головненко, студентка кафедри театрознавства КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого, науковий керівник курсу – асист. М. Котеленець (Київ).

Анастасія Торос, студентка кафедри драматичного виховання Празької академії мистецтв (Прага, Чехія).

Вікторія Солов'юк, театрознавець (Львів).

Дарина Гордієнко, Ольга Смульська, Тетяна Губрій, Анастасія Кирилова, студентки театрознавчого відділення кафедри театрознавства та акторської майстерності факультету культури і мистецтв ЛНУ імени Івана Франка (науковий керівник курсу – доц. С. Максименко).

Ольга Оліщук, театрознавець (Львів).

Богдан Балко, актор (Львів).

Ґжегож Малецький, полоніст, Вроцлавський університет (Вроцлав, Польща).

Ольга Руданець, заслужений працівник культури (Коломия).

Ольга Коваленко, театрознавець (Полтава).

Оксана Квітнева, журналіст (Івано-Франківськ).

Марина Пухир, журналіст (Костянтинівка, Донецька обл.).

Ольга Турутя-Прасолова, режисер, сценарист (Харків).

Денис Гугнін, студент театрознавчого відділення кафедри театрознавства та акторської майстерності факультету культури і мистецтв ЛНУ імени Івана Франка (науковий керівник курсу – доц. С. Максименко).

Олексій Паляничка, студент театрознавчого відділення кафедри театрознавства та акторської майстерності факультету культури і мистецтв ЛНУ імени Івана Франка (науковий керівник курсу – асист. М. Романюк).

Роман Лаврентій, театрознавець (Львів).

Софія Роса-Лаврентій, театрознавець (Львів).

Євдокія Стародінова, філолог (Львів).

Максим Стріха, доктор фізико-математичних наук, письменник, перекладач (Київ).